

KUR'ÂN'IN FONETİK İ'CÂZİ

Phonetic Miracle of the Qur'an

Alican DAĞDEVİREN*

ABSTRACT

The Quran is unique in its style, phonetics, words structure and many other aspects that never changed throughout the history. One important dimension of the Quranic ijaz is to address not only to minds but also with its special acoustic and musicality to the ears and hearts of the listener. The structure of the letters, their various other features have a great richness of phonetics. Vocal harmony indicates how beautiful this harmony too. Complementarity of sound and discourse is very well known characteristic in the Quran. The rules of tajwid is key term in the recitation of the Quran. If one cannot read the Qur'an in accordance with its rules of tajwid, many features of the Qur'anic recitation will be lost in this performance. This is similar to the poetry which is written in accordance with the rule of poetic measure. The endings and beginnings of the verses, the fawasil of the verses, thematic and rythimical harmony among the Qur'anic passages have great impact on the listeners. Furthermore, everyone, whether fluent Arabic speakers or non-Arabic speakers, can see, feel and appreciate this impact.

Key Words: Qur'an, phonetic, miracle, harmony of sound

Anahtar Kelimeler: Kur'ân, fonetik, mucize, ses ahengi

Giriş

Yüce Allah, görevlendirdiği her peygambere kendi zamanının revaçta olan şeylerine üstünlük sağlayacak cinsten mucizeler vermiştir.¹ Kur'ân'ı Kerim'in, Arap dilinin şiir,² üslup ve hitabetinin zirvede bulunduğu bir dönemde gönderilmesi de bu duruma uygun düşmektedir. Kâbe duvarına asılmaya layık görülen "Yedi Askı"daki (*Muallekât-ı Seb'a*) yazıların, Kur'ân'ın harikulade üslubu karşısında bizzat şairleri tarafından indirilmesi³ onun sahip olduğu metin dokusunu ve fonetik yapıyı

*Okutman Dr., Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

¹ es-Suyûtî, Celâleddin, *Mu'terekü'l-Akrân fi İ'câzi'l-Kur'ân*, Thk. Ali Muhammed el-Yehâvî, Dâru'l-Fikri'l-Arabî, I, 28.

² Bkz. el-Cürcânî, Ebu Bekir Abdülkâhîr b. Abdirrahman b. Muhammed, *Kitâbu Delâilil-İ'câz*, Mektebetü'l-Hâncî, Kahire-Tsz., s. 590-595.

³ Yılmaz, Nedim, *İcâzü'l-Kur'ân*, Fatih Yayınevi, İstanbul-1984, s. 15.

ön plana çıkarır. Elbette Kur'ân-ı Kerim edebi bir eser olduğu kadar bir doktrin kitabıdır⁴; ancak, ilk etapta inkârcıların Kur'ân'ı beğenileri ve benzerini yapma konusundaki acziyetleri, kendi inanç ve gelenekleriyle bağdaşmamasından ötürü kabul etmedikleri anlam dokusu ile ilgili olamaz.

Kur'ân'ın ilk muhatabı olan Arap toplumunun Kur'ân nazmında hissedip etkilendiği ilk yön, ses nizamı olmuştur. Araplar, şiirlerinde ses nizamına yönelmişlerse de Kur'ân nazmındaki tabîlik ve kolaylık benzeri bir ses ahengine asla şahit olmamışlardır.⁵ Her ne kadar geleneksel kaynaklarda "Kur'ân'ın Rehberliği" (*Hidâyetü'l-Kur'ân*), Kur'ân'ın indiriliş gayeleri (*Mekâsidü'l-Kur'ân*) arasında ilk sırada sayılıp, üzerinde konsensüs⁶ olan konu olsa da bu konuda ihmal edilmemesi gereken bir nokta da onun fonetik yapısıdır. Bu sebeple Montogomery Watt'ın; Kur'ân'ın şiirsel ve sanatsal biçimlerden ziyade, didaktik bir biçim/nitelik taşıdığına dair iddiası⁷ çok isabetli gözükmemektedir. Kur'ân'da, kendini dinleten, kendine ait üstün ve orijinal bir dinleti, bir ahenk ve melodi bulunduğu, ondan etkilenenlerce Watt'ın argümanını boşa çıkarmaktadır. Nitekim birçok gayrimüslim Kur'ân'ın bu etkisi sayesinde Müslüman olmuş, düşmanlıkları dostluklara, inkârları imana dönüşmüştür.⁸ Hz. Ömer,⁹ Ebû Zerr ve Tufeyl gibi sahabeye varıncaya kadar birçok kişinin Kur'ân'ın fonetiğinden etkilenerek İslam'ı benimsemesi de bu fonetik yapıyı ön plana çıkarır.¹⁰ Yine Kur'ân'ın ilk nazil olduğu dönemlerde amansız düşmanları arasında yer alan Ebû Cehil ve Ebû Süfyan gibi Mekke'nin aristokrat kesiminin öncülerinin, Kur'ân hayranlığı nedeniyle gizli gizli Resûlullah (s.a.s)'in tilâvetini dinlemeleri de aynı olguyu teyit eder.¹¹

Arap toplumunda nazil olan Kur'ân, nüzulünden günümüze hitap ettiği halka genişleyerek okunmaya devam ede gelmiş ve bu okuma bir an bile inkıtaa uğramamıştır. Kur'ân'ın, gerek evrensel bir çağrı olarak yaygınlaşması, gerek korunmuş bir Kitap olarak orijinal yapısıyla gönüllerdeki yerini muhafaza etmesi hiç şüphe yok ki onun, "müzikal yapı"ya sahip "sözlü bir metin"¹² olmasıyla da son derece ilgilidir. Fakat bu müzikalite; musiki notalarıyla değil, metin yapısı ve bu yapıyı oluşturan bir takım iç dinamiklere bağlıdır. İşte bu makale bu dinamikleri tespitiye yönelik bir çalışmadır.¹³

⁴ Draz, Muhammed Abdullah, *Kur'ân'ın Anlaşılmasına Doğru (Initiation Au Koran)*, Trc. Salih Akdemir, Mim Yayınları, Ankara-1983, s. 1.

⁵ Draz, Muhammed Abdullah, *En Mühim Mesaj Kur'ân (en-Nebeu'l-Azim)*, Trc. Suat Yıldırım, Işık Yayınları, İzmir-1994, s. 124-125.

⁶ ez-Zerkânî, Muhammed Abdülazîm, *Menâhilü'l-İrfân fî Ulûmi'l-Kur'ân*, Dâr-u İhyai'l-Kütübi'l-Arabiyye, Mısır, Tsz., II, 19-20.

⁷ Watt, Montogomery, *Kur'ân'a Giriş (Bell's Introduction to the Qur'an)*, Trc. Süleyman Kalkan, Ankara Okulu Yayınları, Ankara-1998, s. 92.

⁸ Yıldırım, Suat, "Kur'ân", *DİA*, XXVI, 395.

⁹ el-Hımsî, Neîm, *Fikretü'l-câzi'l-Kur'ân münzü Bî'seti'n-Nebeviyyeti hattâ Asrine'l-Hâdir*, Nşr. Muhammed Behcet el-Beytar, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut-1979, s. 332; Hamidullah, Muhammed, *Azîz Kur'ân*, Trc. Abdülaziz Hatip-Mahmut Kanık, Beyan Yayınları, İstanbul-2000, s. 35.

¹⁰ Bkz. İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, Dâru Sadr, Beyrut-1985, IV, 108, 238.

¹¹ Bilgi için bkz. Abdullah Emin Çimen, "Kur'ân'da Ritmik Yapı: Fâsıla ve Üslup Açısından Bir Deneme", *Dini Araştırmalar*, Cilt 11, Sayı 29, s. 231-232.

¹² Kur'ân'ın muhataplarına yönelmişliği içinde ortaya çıkan varlık (metin) tarzları; "zihni", "şifahi/sözlü", "yazılı", fiili" ve sembolik" gibi formlarla ilgili olarak bkz. Tatar, Burhâneddin, "Kur'ân'ı Yorumlama Sorunu", *Dil Bilim ve Hermenötik Sempozyumu*, Van-2001, s. 494-498.

¹³ Bu çalışmamız, anlamları göz önüne alınmaksızın, sadece lafzi/fonetik açıdan konuyu ele almaktadır. Dolayısıyla makalede, tilâvet ve anlam ilişkisi gibi konulara değinilmemiştir. Anlam ve tilâvet ilişkisi için bkz.

Bu bağlamda konunun incelenmesine katkı yapması amacıyla fonetik ve icâz kavramlarını kısaca şu şekilde ele alabiliriz:

A. Fonetik ve İcâz Kavramları

Bir dildeki sesleri bütün özellikleriyle ve ayrıntılarıyla ortaya koyan; dilin seslerini inceleyen kısmına dil sesleri / fonetik denir.¹⁴ Ana konusu telaffuz keyfiyeti olan fonetik; sesleri fizyolojik ve akustik üretim, hava ile nakledilme ve alt birimlere ayrılanların algılanması bakımından ilgilendirir.¹⁵

İcâz ise sözlükte, “bir kimsenin bir şeyi yapmaktan aciz olduğunu göstermek”¹⁶ anlamında kullanılırken, kavram olarak “Gerek Arapların, gerek sonraki toplumların Kur’ân-ı Kerim’e muaraza¹⁷ yapmaktan aciz olduklarını göstermek suretiyle kendi doğruluğunu ortaya koymasıdır.”¹⁸ Bu durumda “fonetik icâz”; “Kur’ân-ı Kerim’in seslendirilme keyfiyeti karşısında, benzerini ortaya koymaktan insanları aciz bırakan yön” olarak anlaşılabilir. Elbette ki, burada asl olan başkalarının aciziyetini sergilemek değil, Kur’ân’ın Allah katından indirilen ilâhi bir kitap oluşunu ortaya koymaktır.

Kur’ân-ı Kerim, ne şiirdir, ne de nesir; her ikisinin üstün özelliklerini bir arada bulunduran mu’ciz bir Kitap’tır. Şiire ait monoton kafiyeyi ve vezni bir kenara bırakmış ve kendine özgü bir yapı kullanmıştır. O şiir değildir, ancak tıpkı şiir gibi müzikal bir ahenge, ritme ve hatta uyaklara sahiptir.¹⁹ İnsan, ne zaman Kur’ân okusa onun içsel musikisinden etkilenir. Kısa sûrelerde, fasılalarda, tasvir ve teşhis yerlerinde bu musiki açıkça görülür; uzun sûrelerde az çok gizlense de Kur’ân’ın her tarafında bu etkileyici musiki açık veya gizli olarak mevcuttur.²⁰

B. Fonetik İcâzın Dinamikleri

1.Harf Yapısı

Kur’ân harfleri, gerek yapısal, gerek niteliksel özelliğiyle son derece zengin ve renkli bir fonetiğe sahiptir. Telaffuz için farklı beş noktasiyla (mahrec)²¹ ve kırktan fazla niteliğe sahip yapısıyla (sıfat)²²

Dartma, Bahattin, “Kur’ân’ın Ses, Söz, Anlam Uygunluğu”, Marife, Yıl 4, Sayı 1, Bahar 2004; Tetik, Necati, “Ses ve Anlam İlişkisi Bakımından Kur’ân ve Kıraat”, *Dil Bilim ve Hermenötik Sempozyumu*, Van-2001, s. 298-312.

¹⁴ Bkz. Pei, Mario, *Glossary of Linguistic Terminology*, Anchor Boks, New York-1966, s. 199-205.

¹⁵ Çağıl, Necdet, *Kıraat Olgusu Çerçevesinde Kur’ân’ın Belağat ve Fonetik Yapısı*, İlahiyat Yayınları, Ankara-2005, s. 17, 22.

¹⁶ ez-Zebîdî, Seyyid Murteda, *Tâcu’l-Arûs*, Kuveyt-1975, XV, 199; Ezherî, Ebû Mansûr Muhammed b. Ahmed, *Tehzîbü’l-Lüğâ*, Mısır-1964, I, 340; Fîrûzâbâdî, Mecduddîn Muhammed b. Ya’kûb, *Besâiru Zevî’t-Temyîz fî Letâifî’l-Kitâbi’l-Azîz*, Kahire-1986, I, 65; Hımsî, *Fikretü İcâzi’l-Kur’ân*, s. 7.

¹⁷ İcâz vecihleri için bkz. Cürçânî, *Delâilü’l-İcâz*, s. 611-622.

¹⁸ Rummânî, Ali b. İsa, *Kitâbü’n-Nüket fî İcâzi’l-Kur’ân*, Mısır-Tsz., s. 69; el-Bâkılânî, Ebû Bekir Muhammed b. Tayyib, *İcâzü’l-Kur’ân*, 8. Baskı, Dâru İhyâi’l-Ulûm, Beyrut-1990, s. 37-40; er-Râfiî, Mustafa Sadık, *İcâzü’l-Kur’ân*, 8. Baskı, el-Mektebetü’t-Ticâriyyetü’l-Kübrâ, Mısır-1965, s. 156-157; Hımsî, *Fikretü İcâzi’l-Kur’ân*, s. 7; el-Kattân, Mennâ’, *Mebâhis fî Ulûmi’l-Kur’ân*, Müessesetü’r-Risâle, 24. Baskı, Beyrut-1993, s.259-260.

¹⁹ Hamidullah, *Azîz Kur’ân*, s. 75-76.

²⁰ Kutub, Seyyid, *Kur’ân’da Edebî Tasvir (et-Tasvîru’l-Fenniyyu fî’l-Kur’ân)*, Trc. Süleyman Ateş, Hilal Yayınları, Ankara-1969, s. 155-156.

²¹ Harfler beş ana bölgeden çıkarılmaktadır: “Boğaz”, “dil”, “dudak”, “geniz” ve “ağız-boğaz boşluğu”. Harflerin mahrecleri için bkz. Mekki b. Ebî Talib, Ebû Muhammed, *el-Keşf an Vücûhi’l-Kırâati’s-Seb’ ve İlelihâ ve Hiccehâ*, Thk. Muhiddin Ramazan, Müessesetü’r-Risâle, 8. Baskı, Beyrut-1401/1981, I, 139; İbn Bâziş, Ebû Cafer Ahmed b.

seslendirilen bir harf sistemine sahip olması bu zenginliğin göstergesidir. Bu zenginliğe bir örnek olması açısından birçok dilde tek telaffuz noktası bulunan “he” harfinin, Kur’ân’ın indiği dil olan Arapçada farklı fonetiğe sahip üç harf (ح: ha, ح: hâ, ه: hê) olarak boğaz bölgesinin farklı üç noktasından telaffuzu gösterilebilir.²³

Bu zengin fonetik yapıya sahip harfler; kimi nefesli (hems; ötümsüz), kimi nefessiz (cehr; ötümlü), kimi akıcı (rihvet), kimi sert (şiddet), kimi kalın (isti’lâ), kimi ince (istifâl), kimisi ıslık (safir) sesli, bazıları yumuşak (lin), bazıları elastiki (istitâl) niteliğe sahiptir.²⁴ Harflerin bu nitelikleri her zaman hayranlık veren bir kompozisyon ve bir ses armonisi meydana getirir. Kanaatimizce bu armoni, adeta birçok enstrümanın oluşturduğu bir orkestra zenginliğini andırır bir nitelik sunar.

Arap diline ait harf sistemini kullanmasına rağmen Kur’ân; harfleri; sade ve basit bir konuşma dilinin çok ötesinde musiki yönü çarpıcı ve dikkat çekici bir boyutta kullanır. Bu sebeptendir ki kendi harf sistemi kullanılmasına rağmen Arap toplumunun bu etkileyici tarz karşısında Kur’ân’ı hayranlıkla dinlemeleri ve bu fonetik yapı karşısında çaresiz kalmaları,²⁵ Kur’ân’ın bu harfleri özel bir kullanım ile değerlendirdiğini gösterir. Seyyid Kutub’un da değindiği gibi “Kur’ân ifadesinde yer alan harfler, Arapların konuştuğu dilden, kullandığı harflerden bariz farklılık gösterir ve son derece cazip bir musiki tonu ile sergilenir. Bu sözler, Arap toplumunun kullandığı diğer sözlerden çok farklı; musiki yönü ağır basan ve çok daha derin etkileri bulunan niteliğe sahiptir.”²⁶

Ali, *Kitâbü’l-İknâ’fi’l-Kırâti’s-Seb’*, Thk. Abdülmecîd Katamiş, Dâru’l-Fikr, 1. Baskı, Beyrut-1403/1982, I, 171-173; İbn Cezerî, Ebu’l-Hayr Muhammed b. Muhammed, *en-Neşr fi’l-Kırâti’l-Aşr*, Thk. Ali Muhammed ed-Debbâğ, Matbaatü Mustafa Muhammed, Mısır-Tsz., I, 199-202; Suyûtî, Celâleddin, *el-İtkân fi Ulûmi’l-Kur’ân*, Thk. Mustafa Dîb el-Buğâ, Dâru’l-Ulûmi’l-İnsâniyye, 2. Baskı, Dimeşk-1414/1993, I, 315-316; Muhammed Mekkî, Nasr, *Nihâyetü’l-Kavlî’l-Müfîd fi İlmî’t-Tecvid*, Thk. Ali Muhammed ed-Dabbâğ, Matbaatü Mustafa el-Bâbî el-Halebî ve Evlâdihî, Mısır-1349/1970, s. 27-41; Ebû Rîme, Muhammed el-Mahmûd, *Hidâyetü’l-Müstefîd fi İlmî’t-Tecvid*, Müessesetü’l-Kütübi’s-Sekâfiyye, 3. Baskı, Beyrut-1409/1989, s. 31-36; el-Husarî, Mahmûd Halîl, *Ahkâmu Kırâti’l-Kur’âni’l-Kerîm*, Dimeşk-1389/1970, s. 37-52; Zihni, Mehmed, *el-Kavlü’l-Sedîd fi İlmî’t-Tecvid*, Dâru’t-Tibâati’l-Âmire, 1. Baskı, İstanbul-1316/1898, s. 22; Mollazâde, M. Tevfik, *Mollazade Kur’ân-ı Kerim Tecvidi*, Aksiseda Matbaası, İstanbul-1970, s. 40-43; Karaçam, İsmail, *Kur’ân-ı Kerim’in Faziletleri ve Okunma Kaideleri*, Marmara Üniversitesi Vakfı Yayınları, İstanbul-Tsz., s. 204-212; Ünlü, Demirhan, *Kur’ân-ı Kerim’in Tecvidi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1. Baskı, Ankara-1993, s. 47-53; el-Kabbânî, Muhammed Arabî, *Kifâyetü’l-Müstefîd fi İlmî’l-Kırâti ve’t-Tecvid*, Dâru’l-Hayr, 1. Baskı, Beyrut-1991, s. 51-54; Çetin, Abdurrahman, *Kur’ân Okuma Esasları*, Sahafılar Kitap Sarayı, İstanbul-Tsz., s. 31-41; Ğavsânî, Yahya Abdürrezzak, *İlmü’t-Tecvid*, 1. Baskı, Dimeşk-1417/1996, s. 54-78.

²² Bkz. bu çalışma s. 10-12.

²³ Boğazın başı, ortası ve sonundan; “ح: ha”, ح: hâ”, “ه: hê” harfleri çıkar (Mekkî, *Keşf*, I, 139).

²⁴ Harflerin sıfatları için bkz. Bâkîllânî, *İ’câzü’l-Kur’ân*, s. 79-80; Mekkî, *Keşf*, I, 137-138; İbn Baziş, *İknâ’*, I, 174-176; İbn Cezerî, *Neşr*, I, 202-205; Aliyyü’l-Kârî, *Mineh*, s. 15-18; Muhammed Mekkî, *a.g.e.*, s. 41-91; Ebû Rîme, *Hidâyetü’l-Müstefîd*, s. 36-38; Husarî, *Ahkâmu Kırâti’l-Kur’âni’l-Kerîm*, s. 61-104; Mollazade, *Mollazade Kur’ân-ı Kerim Tecvidi*, s. 46-52; Karakılıç, Celâleddin, *Tecvid İlimi*, 3. Baskı, Ankara-1977, s. 34-80; Karaçam, *Kur’ân-ı Kerim’in Faziletleri ve Okunma Kaideleri*, s. 213-249; Ünlü, *Kur’ân-ı Kerim Tecvidi*, s. 37-46; Kabbânî, *Kifâyetü’l-Müstefîd*, s. 54-60; Çetin, *Kur’ân Okuma Esasları*, s. 42-51; Ğavsânî, *İlmü’t-Tecvid*, s. 79-97.

²⁵ Hımsî, *Fikretü İ’câzi’l-Kur’ân*, s. 17.

²⁶ Kutup, Seyyid, *fi Zilâl-il-Kur’ân*, 9. Baskı, Daru’ş-Şurûk, Beyrut, 1400/1980, III, 1786. Kur’ân’ın bir i’câz yönü olarak kabul edilen anlama uygun lafız kullanma özelliği de Arap diline ait bir özellik olarak bilinmektedir. Arap dili geleneğinde; harflerin sıfatlarıyla, ses-anlam uygunluğu vurgulanmaktadır. Şöyle ki “şedde’l-hable” (ipe düğüm attı) cümlesinde “şedde” fiilindeki “şin” harfinin yayımlı bir ses niteliği taşıması (tefeşşi), düğüm

Seyyid Kutub'un bir hatırası, Kur'an harflerinin dinleyenler üzerindeki etkilerine dair son derece çarpıcı bir örnek olmaktadır. Olay Kutub ile beş arkadaşının bir Mısır gemisiyle Atlas Okyanusu'nun üzerinden New York'a seyahatlerinde cereyan etmiştir. Gemide yüz kadar yabancı yolcu vardır. Günlerden cumadır. Gemide misyonerlik çalışması yapan bir misyonere karşı dini duygularının harekete geçmesi sebebiyle okyanusun üzerindeki bu gemide Cuma namazı kılmak akıllarına gelir! Bir İngiliz olan gemi kaptanının, kendilerine ve Sudanlı gemi tayfalarına, aşçılarına ve hizmetçilerine kendileriyle birlikte namaz kılmaları için izin verdiğini söyler. Müslüman olan gemi personelinin gemide ilk olarak bir Cuma namazı kılınacağı için de çok sevindiklerini söyler. Cuma hutbesini Kutub okur ve namazı da kıldırır. Bundan sonraki gelişmeleri şöyle nakleder: "Yabancı yolcuların çoğu etrafımızda halkalanmış, namaz kılışımızı seyrediyorlardı! Namazdan sonra yabancı yolcuların çoğu, "duanız kabul olsun" diyerek bizi kutlamaya geldiler. Bu kalabalığın içinden, özellikle Yugoslavyalı Hıristiyan bir bayan, olaydan son derece etkilenmiş ve eylemin etkisinde kalmıştı. Duygularına hâkim olamıyor, gözyaşlarını tutamıyordu. Yanımıza gelerek, gönülden bir sıcaklıkla elimizi tuttu ve düzgün olmayan bir İngilizce ile bizim namazımızın derin etkisiyle, namazdaki huşu, düzen ve manevi hava ile kendinden geçtiğini ifade ediyordu! Fakat bu olayın bizim için önemli olan yanı burası değildi. Asıl önemli olan bu bayanın şu sözleriydi: "Papazınız hangi dille konuşuyordu?" Kadıncağz, namazı 'din adamının' dışında bir kimsenin kıldırabileceğini düşünemiyordu! Zira inandığı kilise Hıristiyanlığında uygulama böyleydi! Biz onun yanlış düşüncesini düzelttik! Ve gereken cevabı verdik. Bunun üzerine kadın dedi ki: "İbadeti idare eden görevlinin konuştuğu dilin hayret verici bir musiki tonu vardı. Hiçbir şey anlamasam da, bana çok hoş geliyordu." Sonra beklenmedik bir olay daha oldu. Kadın şöyle diyordu: Fakat benim asıl sormak istediğim mesele bu değildi. Aslında beni duygulandıran şey, 'imamın' sözleri arasında kullandığı, cazip bir musiki tonu ile ifade ettiği sözlerdi. Bu sözler, bu kişinin diğer konuştuğu sözlerden çok farklı geliyordu bana! Arada kullanılan bu sözlerin musiki yönü daha ağırlıklıydı ve daha derin etkileri vardı. Bu özel bölümler içimde bir titreme ve tüylerimi diken diken eden bir ürperti meydana getiriyordu. Bunlar bambaşka bir şeydi! Sanki 'imam' bunları söylerken Kutsal Ruh ile doluyordu! "Bununla neden söz ettiğini bir süre düşündük. Sonra anladık ki, bayan okunan Kur'an ayetlerini kastediyor! Bununla beraber bayanın bu hâli, bizde gerçekten dehşete varan bir şok yarattı. Çünkü bu bayan, aslında ne dediğimizi anlamıyordu! Bu ve benzeri bir dizi olayın meydana gelmesi gösteriyor ki,²⁷ bu Kur'an'ın bir sırrıdır. Bazı kalpler onun bu sırrını fonetiğinde yakalayabilmektedir. Mesela ülkemizde de halktan Kur'an'a kulak veren on binlerce insan, bu Yugoslavyalı bayandan çok fazla ilerde değildir ve okunandan çok şey anlamaz. Fakat yine de kalpleri bundan hayli etkilenir. Bu fonetik sırrın etkisinde kalırlar. Ben Kur'an'ın üstünlüğünden söz ederken, bu gizli ve hayret verici etkisine her şeyden önce değinmeyi tercih ettim. Edebiyat, düşünce ve bilinç alanında uzmanlaşan insanların, diğer insanlardan daha güzel kavradıkları yönlerine bundan sonra temas etmeyi uygun gördüm!²⁸

atılırken ipe ilk çekilme sesini çağrıştırmaktadır. Ayrıca bu harfte bulunana rihvet sıfatı bu sesin anlamını vurgulayacak nitelikte harfin sesini daha da yaygınlaştırmaktadır. "Şin" den sonraki "dâl" harfi ise bu harfte bulunan idğam sebebiyle bu harfin tekrarlayan telaffuzuyla atılan düğümü perçinler bir atmosfer oluşturmaktadır. (Bkz. İbn Cinnî, *el-Hasâis*, Nşr. Ali en-Neccâr, Kahire-1952, II, 163).

²⁷ Fonetik icâzın Kur'an dinleyenler üzerindeki etkilerine dair bir başka örnek için bkz. Hamidullah, *Kur'an-ı Kerim Tarihi*, s.94-95; Hamidullah, *Azîz Kur'an*, s. 76.

²⁸ Kutub, *fî Zılâl-il-Kur'an*, III, 1786-1787.

Şimdi biz de konu hakkında birkaç örnek sunmak istiyoruz:

Misâl 1:

“وأضاف المتحدث انه يعتقد بعدم وجود سبب للتشكيك في أن محادثات انضمام تركيا لعضوية الاتحاد”
Günlük konuşma dilinde yer alan “وأضاف المتحدث انه يعتقد بعدم وجود سبب للتشكيك في أن محادثات انضمام تركيا لعضوية الاتحاد”
cümlesi ile Kur’ân’ın herhangi bir ayeti arasındaki fonetik yapı, her ikisinde de Arap Diline ait harfler
kullanılmasına rağmen son derece belirgindir. Örneğin, “أَفَسِحْرٌ هَذَا أَمْ أَنْتُمْ لَا تُبْصِرُونَ إِصْلَوهَا فَاصْبِرُوا أَوْ لَا تَصْبِرُوا سَوَاءٌ” (Tûr, 52/ 15-16) ayetini ele alalım.

Kur’ân metni, yukarıdaki cümlede olduğu gibi düz bir konuşma dili olarak ve harflerin yalın
kullanılması şeklinde bir telaffuz ile okunmaz. Peygamberimizin (s.a.s) “من لم يتغن بالقران فليس منا” / Kur’ân
okurken teğanni yapmayan bizden değildir”²⁹ ifadesiyle teğanni ile okumaya vurgu yapan sözlerinden
onun günlük bir konuşma tarzıyla değil, bir armoni ile okunması çıkarımını yapmak olası
gözükmektedir. Bu tarz bir telaffuzda harfler tüm ihtişamıyla sergilenir ve belirginleşerek son derece
dikkat çekici bir hal alırlar.

Misâl 2:

Her harfin kendine özgü noktadan ve her defasında niteliklerine uygun olarak standart telaffuz
edilmesi okuyuşa bir ahenk katar. Harflerin bu yönünü aşağıdaki ayeti kerimeyi inceleyerek ele
alabiliriz:

إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمِ قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ : iz kâle lehû rabbuhû eslim kâle eslemtu li Rabbi'l-‘âlemin”
(Bakara, 2/131).

Yukarıdaki ayetin harflerini, harflere ait niteliklerden sadece biri olan ses akışı (rihvet-beyniyye-şiddet)
açısından incelemek bile ayetteki fonetik ahengi sergilemeye yetecektir. Şöyle ki, “iz” kelimesindeki
“zal” harfi ve iki kez geçen “hê” tam ses akışı (rihvet) ile okunurken, ayette sekiz kez geçen “lâm” harfi,
iki kez geçen “ra”, üç kez geçen “mim”, bir kez geçen “nûn” ve “ayn” harfleri yarım ses akışı
(beyniyye) ile üç kez geçen “hemze”, iki kez geçen “kaf”, dört kez geçen “bâ” harfleri ses akışı
olmaksızın (şiddet) okunmaktadır. Dolayısıyla ses akışı açısından ayeti şu şekilde sıralamamız
mümkündür:

Şiddet-rihvet-şiddet-beyniyye-beyniyye-rihvet-beyniyye-şiddet-şiddet-rihvet-şiddet-rihvet-beyniyye-
beyniyye-şiddet-beyniyye-şiddet-rihvet-beyniyye-beyniyye-şiddet-beyniyye-beyniyye-şiddet-şiddet-
beyniyye-beyniyye-beyniyye-beyniyye-beyniyye.

Rihvet, şiddet ve beyniyye sıfatlarının, harflerin cezimli olmaları halinde daha da belirginleşen birer
sıfat olduğu olgusuyla ayeti ikinci bir incelemeye tabi tuttuğumuzda (ayetin altı çizili kelimelerinin

²⁹ el-Buhârî, Muhammed b. İsmâil, *el-Câmiu’s-Sahîh*, Thk. Mustafa Dîb el-Buğâ, Dâru İbn Kesir, 3. Baskı, Beyut-
1407/1987, “Fedâilü’l-Kur’ân”, ‘Men Lem Yeteğanne bi’l-Kur’ân’, 19; Müslim, Ebu’l-Hüseyn Müslim b. Haccâc el-
Kuşeyrî, *el-Câmu’s-Sahîh*, Thk. Muhammed Fuâd Abdülbâki, Dâru İhyâi’t-Türâsi’l-Arabîyye, Beyrut, 1972,
“Salâtü’l-Müsâfir ve Kasruhâ”, ‘İstihbâbu Tahsîni’s-Savt bi’l-Kur’ân’ 34; Ebû Dâvûd, Süleymân b. Eş’as es-
Sicistânî, *es-Sünen*, Dâru’l-Kütübî’l-Arabîyye, Beyrut, Tsz., “Vitr”, ‘İstihbâbu’t-Tertîl fi’l-Kırâeti’ 20; en-Nesâî, *es-
Sünen*, “İftitâh”, ‘Tezyînu’l- Kur’ân bi’s-Savt’ 83; İbn Mâce, Muhammed İbn Yezîd el-Kazvîni, *es-Sünen*, Nşr.
Muhammed Fuâd Abdülbakî, Kahire-1372/1952, “İkâmetu’s-Salâti ve’s-Sünnetü fihâ”, ‘fi Husni’s-Savti bi’l-
Kur’ân’ 176.

görünümünde) benzer bir ritim fark edilir. “İz” kelimesindeki “zâl” harfi cezimli olduğu için belirgin bir rihvet, daha sonra ayetin ortasında yer alan ve bir kelime ara ile tekrar edilen “esleme” fiilindeki iki “sin” harfinin rihvet ve iki “mîm” harfinin ve “lâm” ile “nûn” harflerinin de beyniyye ile okunması yukarıdaki ritim üzerine artı bir ritim katmaktadır. Dolayısıyla bu fonetik ritim ayetin okunuşuna bir ahenk katmaktadır.

2. Vokal Uyumu

Tamamı sessiz olan Kur'ân harfleri, üstün, esre ve ötre denilen üç vokal ile seslendirilmektedir. Dolayısıyla harflerin birbiriyle uyumu açısından vokal kullanımı son derece önemlidir.³⁰

Arap dil geleneğinde aynı vokallerin art arda sıralanması ses uyumu açısından önemli bir ölçüt olarak nitelendirilmektedir.³¹

Misâl 1:

(Müddessir, 74/18-24) إِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ فَقَتَلَ كَيْفَ فَدَرَّ ثُمَّ قَتَلَ كَيْفَ فَدَرَّ ثُمَّ نَظَرَ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ فَقَالَ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْتَرُهُ

Yukarıdaki ayet-i kerimelerde hâkim ses olan “e” vokali (üstün), okuyuşta özel bir armoni meydana getirmektedir. Ayrıca –altı çizili olan ve– belirli aralıklarla tekrarlanan “u” vokali (ötre) ise ayete farklı bir ritmik nitelik kazandırmaktadır. Vokallerin bu art arda ve ritmik seyir içinde telaffuzunun da fonetik bir ahenk oluşturduğunu düşünmekteyiz.

Misâl 2:

(Hûd, 11/46) قَالَ يَا نُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَسْأَلْنِ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّي أَعِظُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ

“E” vokali ağırlıklı yukarıdaki ayette,³² “u” vokali ve “sükûn” da adeta ritmik bir yapı sunmaktadır. Ayrıca Arap dili açısından telaffuzu zor ve ağır kabul edilen “u” vokalinin³³ ayetteki konumu, bu vokalin dengeli bir fonetik akış meydana getirecek dağılımı da dikkat çekicidir.

3. Kelimelerin Birbiriyle İlişkisi

Kur'ân cümleleri ve bu cümlelerde kullanımı tercih edilen kelimeler ve bu kelimeleri meydana getiren harfler beşerin idrak sınırını ve gücünü aşan harikalıklara sahiptir.³⁴

a) Kelimeler Arası Ortak Harf Yapısı

Bazı sûrelerde belirli harfler ön plana çıkarılarak, bu harflerden oluşan kelime kombinezonları dikkati çeker. Sıklıkla tekrarlanan bu harfler sûreye kattığı ahenkle kelimelere melodik bir ritim kazandırır.

³⁰ Muhammed Mekki, Nasr, *Nihâyetü'l-Kavli'l-Müfid fi İlmi't-Tecvid*, Thk. Ali Muhammed ed-Dabbâğ, Matbaatü Mustafa el-Bâbî el-Halebî ve Evlâdihî, Mısır-1349/1970, s. 23.

³¹ Bu hususla ilgili birkaç kıraat örneği hakkında bkz. İbn Hâleveyh, Ebû Abdillâh Hüseyin b. Ahmed, *el-Hucce fi'l-Kirâti's-Seb'*, Thk. Abdülâl Sâlim Mükerrrem, Dâru İbn Zeydan, Beyrut-1997, s. 80.

³² Bu ayetin “عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ” (el-Kurtubî, Muhammed b. Abdilvehhab (ö. 463/1071), *el-Miftâh fi'l-Kirâti's-Seba'ti'l-Müsemmine bi'l-Meşhurîn*, Thk. Hâtim Salih ed-Dâmin, Dâru'l-Beşâir, 1. Baskı, Dimeşk-1427/2006, s. 146) kıraati ile düşünüldüğünde de ağırlıklı vokal olan “e” fonetiğini destekler bir yapı sunacağı yine dikkat çekmektedir.

³³ Bkz. er-Râfiî, Mustafa Sadık, *Târîhu'l-Âdâbi'l-Arabî*, el-Mektebetü't-Ticâriyye, 3. Baskı, Kahire-1953, II, 239.

³⁴ Dartma, Bahattin, “Kur'ân'ın, Ses, Söz, Anlam Uygunluğu”, Marife, Yıl 4, Sayı I, Bahar-2005, s. 65-66.

Misâl 1:

“Kaf” harfinin adeta ön plana çıkarıldığı Kaf Sûresi bu açıdan dikkat çekicidir.³⁵ Bu sûrenin kırk beş ayetinde, elli yedi defa geçmekte olan “kaf” harfi geniş anlamda bir mûsiki atmosferi oluşturmaktadır.³⁶

قَ وَالْقُرْآنِ - فَقَالَ - قَدْ - تَنْقُصُ - بِالْحَقِّ - فَوْفَهُمْ - وَالْقَيْنَا - بَاسِقَاتٍ - رِزْقًا - قَبْلَهُمْ قَوْمٌ - وَقَوْمٌ فَحَقٌّ - بِالْخَلْقِ - خَلْقٍ - وَلَقَدْ خَلَقْنَا أَقْرَبُ
- يَتَلَقَى - الْمُتَلَقِينَ - قَعِيدٌ - قَوْلٌ - رَقِيبٌ - بِالْحَقِّ - سَائِقٌ - لَقَدْ - وَقَالَ قَرِينُهُ - أَلْقِينَا - فَالْقِيَاهُ - قَالَ - قَرِينُهُ - قَالَ - وَقَدْ - قَدَمْتُ - الْقَوْلُ
- قَبْلَهُمْ قُرْنٍ - فَتَعَبُوا - قَلْبٌ - الْقَى - وَلَقَدْ - خَلَقْنَا - قَبْلَ - وَقَبْلَ - قَرِيبٌ - بِالْحَقِّ - تَشَقَّقُ - يَقُولُونَ - نَقُولُ - وَتَقُولُ - لِلْمُتَّقِينَ - بِقَلْبٍ
- بِالْقُرْآنِ

Misâl 2:

Bir sûrenin geneline yansıyan bu görünüm bazen bir ayet içinde de dikkatleri çeker. Meselâ Bakara Sûresinin 194. ayetinde “ayn” harfinin sıklıkla tekrarı bu kabildendir:³⁷

فَمَنْ اعْتَدَى عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَى عَلَيْكُمْ وَأَقْتُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ

b) Ahenkli ve Ritmik Ölçülü Ses Benzeşmeleri

Özellikle Mekkî sûrelerde³⁸ ayetler arasında ritmik bir hece yapısı ve ahenkli bir yapı göze çarpar. Bu ritmik yapı bazen sûrenin büyük bir bölümünde bazen de birkaç ayet arasında görülebilir.

Misâl 1:

Âdiyât Sûresi'nin ilk üç ayeti yedişer heceden, sonraki iki ayet sekizer heceden, 6.-8. ayetler on üçer heceden, 9. ayet on altı heceden 10. ayet dokuz ve 11. ayetse on beşe heceden oluşmaktadır.³⁹

Dolayısıyla bu ritmik hece yapısı bir ahenk meydana getirmektedir:

- a) وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا (Adiyat, 100/1-3)
- b) فَاتَّرْنَ بِهِ نَقْعًا فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا (Adiyat, 100/4-5)
- c) إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَلِكٍ لَّشَهِيدٌ وَإِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ (Adiyat, 100/6-8)
- d) أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ (Adiyat, 100/9)
- e) وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ (Adiyat, 100/10)
- f) إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ (Adiyat, 100/11)

Sûrede yedişer, sekizer ve on üçer ayet gruplarının kendi arasında benzer sonla bitmesi (ر-د/ع/ح) hece sayıları arasındaki düzenli yapıya ayrıca dikkat çekmektedir.⁴⁰

³⁵ Binti'ş-Şâtî', Âişe, *el-İ'câzü'l-Beyânî fi'l-Kur'ân*, Dâru'l-Meârif, Kâhire-Tsz., s. 149.

³⁶ Okiç, M. Tayyib, *Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kıraati*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara-1963, s. 13.

³⁷ Şuara Sûresi'nin 19. ayeti “وَقَعَلْتَ فَعَلْنَاكَ الَّتِي فَعَلْتَ” de benzer yapıda bir ayettir.

³⁸ Mekkî sûrelerin, vezinli yapıları ile ilgili olarak bkz. Derveze, İzzet, *Kur'ânü'l-Mecîd*, Trc. Vahdettin İnce, İstanbul-1997, s. 106-107.

³⁹ Tetik, Necati, “Ses ve Anlam İlişkisi Bakımından Kur'ân ve Kıraat”, *Dil Bilim ve Hermenötik Sempozyumu*, Van-2001, s. 301-302.

Misâl 2:

Üç ayetten oluşan Kevser Sûresi'nde de hece sayılarında ritmik bir yapı dikkat çekmektedir. Bu sûrenin birinci ayeti sekiz, ikinci ayeti dokuz ve üçüncü ayeti on heceden oluşmaktadır.⁴¹

إِنَّا أَنْعَمْنَاكَ الْكَوْثَرَ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحِرْ إِنَّ شَانِكَ هُوَ الْآبَتْرُ (Kevser, 108/1-3).

Hece sayılarındaki bu ölçülü durum bir ayetin belirli kelimeleri arasında da söz konusu olabilir. Meselâ Bakara Sûresinin 152. ayetine baktığımızda فَادْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَأَشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ ayetindeki “فَادْكُرُونِي” ve “وَأَشْكُرُوا” kelimeleri hem aruz dengesi bakımından, hem de “kelimede yer alan “kâf”, “ra”, “vâv” ve “yâ” harfleri bakımından birebir uygunluk / denge içerisindedir.⁴²

4. Ayetlerde İçsel Musiki

Ayetleri oluşturan kelimelerin diziliminin de, fonetik bir ahenk verdiği kanaatini taşımaktayız. Bu dizilim bazen aynı harflerde ortaklığı bulunan kelimelerin art arda kullanımı ile bazen de aynı kelimelerin tekrarı ile olur.

a) Cümle İçinde Tecanüs

Anlamları farklı iki veya daha fazla kelime arasındaki ses veya yazı benzerliğine cinas denir.⁴³ Kelimeler arasındaki bu benzerlik, bir tekrar niteliği taşır ve benzer seslerin tekrarı da kulakta hoş bir etki bırakır.

Misâl 1:

“وَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُ وَيَنْهَوْنَ عَنْهُ” (En'âm, 6/26) “yenhevne ‘anhu ve yen’evne ‘anh” (En'âm, 6/26) “yenhevne” ve “yen’evne” kelimeleri ve “‘anh” birer kelime ara ile ayette yer almıştır.⁴⁴ Bu iki kelime arasında meydana gelen “muzari cinas”⁴⁵ muhatabın kulağında melodik bir ritim etkisi yapar.

⁴⁰ Vezin; uzun orta ve kısa olmak üzere üç kısma ayrılır. Kur'ân-ı Kerim'de; Nisa Sûresi uzuna, A'raf ve En'âm Sûreleri ortaya, Şuara ve Duhan Sûreleri de kısaya örnek olarak gösterilebilir (Bkz. ed-Dihlevî, Ahmed b. Abdirrahîm, *el-Fevzül-Kebîr fi Usûli't-Tefsîr*, Dârul-Beşâiri'l-İslâmiyye, 2. Baskı, Beyrut-1987, s. 93).

⁴¹ Diğer birkaç ayet için bkz. Saffât, 37/1-4; Zâriyât, 51/1-6; Mürselât, 77/1-7; Naziât, 79/1-14; Ğâşiye, 88/13-16.

⁴² el-Hasnâvî, Muhammed, *el-Fâsiletü fi'l-Kur'ân*, el-Mektebü'l-İslâmî, 2. Baskı, Beyrut-1986, s. 251. Diğer birkaç ayet için bkz. Neml, 27/63; İnfitar, 82/13-14; Ğâşiye, 88/13-14, 15-16, 25-26; Vakıa, 56/ 29-30.

⁴³ Bilgegil, M. Kaya, *Edebiyat Bilgi ve Teorileri (Belâğat)*, Sevinç Matbaası, Ankara-1980, s. 308.

⁴⁴ Bâkılânî, *İ'câzül-Kur'ân*, s. 132, 146.

⁴⁵ Cinâs ana çizgileriyle tam ve tam olmayan (gayr-ı tam) olmak üzere ikiye ayrılmıştır:

Tam Cinâs: Harfleri arasında, nev'i, sayı, heyet ve düzen yönünden uygunluk bulunan kelimeler tam cinâs meydana getirirler. .

Tam cinâs, lafızların dahil oldukları gramer kategorilerine ve yapılaş tarzlarına göre kendi arasında sınıflandırılır:

a) Mümasil Cinâs: Bir ibarede ismin isimle, fiilin fiille teşkil ettiği cinastır.

b) Müstevfa Cinâs: Biri isim diğeri fiil olan kelimelerin meydana getirdiği cinastır.

Ayrıca tam cinas, yapı bakımından da basit ve mürekkebin cinas olmak üzere ikiye ayrılır.

Tam Olmayan Cinâslar

Cinâsı meydana getiren lafızlar arasında dört benzerlik yönünden biri bozulduğu takdirde, tam olmayan cinâslar meydana gelir. Bunun çeşitleri de aşağıdaki şekilde sınıflandırılabilir:

a) Eksik Cinâs (cinâs-ı nakıs): Mütecanis lafızlardaki harflere ait sayı ayrılığından doğan cinastır.

b) Mütekârib Cinâs: Aralarında tecanüs bulunan kelimelerde, yalnız birer harf ayrılığının olduğu cinastır. Mütekârib cinas kendi arasında muzâri cinası, lâhik cinas ve kalb cinası şeklinde üçe ayrılır.

Misâl 2:

“ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَآلَهُ آيَاتِكَ ” (Bakara, 2/133) “t’abudûne” kelimesinde yer alan harflerden “‘ayn”, “bâ” ve “dâl” birer kelime arayla ve birer harf değişikliğiyle art arda üç kez geçmektedir.⁴⁶

b) Tekrarlar⁴⁷

Kur’ân fonetiğinin iç dinamiklerinden biri olan tekrarların, Arap kültüründe bir armoni/musiki atmosferi oluşturduğu kabul edilmektedir.⁴⁸ Ayrıca ses tekrarlarının, insanı etkilemede büyümlü bir atmosfer oluşturduğu musiki geleneğinde belirgin bir kuraldır.⁴⁹

1- Kelime Tekrarı

Misâl 1:

وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنْفَ بِالْأَنْفِ وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحَ قِصَاصًا (Maide, 5/45)

Misâl 2:

إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ (Ahzab, 33/35)

Kelime tekrarı yukarıdaki ayetlerde geçtiği üzere benzer kelimenin art arda dizilimiyle gerçekleşir. Bazen de bir kelime art arda geçen bazı ayetlerin her birinde tekrarlanır. Dolayısıyla benzer kelimelerin bir pasajda tekrarı bir musiki atmosferi oluşturur. Meselâ Arâf Sûresinin 43-50. ayetlerine bakıldığında “أَصْحَابُ” kelimesi 7 kez, “هُمُ” 7 kez, “مَا” 5, “اللَّهُ” 4 kez, “الْحِجَّةُ” 4 kez, “قَالُوا” 4 kez, “أَنْ” 4 kez, “رَبُّ” 3 kez, “وَنَادَى” 3 kez, “النَّارِ” kelimesi de üç kez, diğer birçok kelime ise ikişer kez tekrarlanmaktadır.⁵⁰

وَنَادَى أَصْحَابُ الْحِجَّةِ أَصْحَابَ النَّارِ أَنْ قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا قَالُوا نَعَمْ فَاذْنُ مَوْذَنٌ بَيْنَهُمْ أَنْ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَعُونَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كَافِرُونَ وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمَاهُمْ وَنَادُوا أَصْحَابَ الْحِجَّةِ أَنْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ أَصْحَابِ النَّارِ قَالُوا رَبُّنَا لَأَنَجِّنَا مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ وَنَادَى أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ رِجَالًا يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَاهُمْ قَالُوا مَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تُسْتَكْبِرُونَ أَهْلُولَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ أَدْخُلُوا الْحِجَّةَ لَا يَخُوفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا أَنْتُمْ تُحْزَنُونَ وَنَادَى أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابَ الْحِجَّةِ أَنْ أَفِيضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَهُمَا عَلَى الْكَافِرِينَ

2-Ayet Tekrarı

c) Müzdevil Cinaz: Mütecanis lafızlardan ikisinin de sonda bulunmasıyla oluşan cinâstır.

d) Muharref Cinaz: Mütecanis lafızlar arasında yalnız harekât ve sekenât bakımından ayrılık bulunmasıyla hasıl olan cinastır (Bilgegil, *Edebiyat Bilgi ve Teorileri (Belâğat)*, s. 308-320. Ayrıca “muzari cinas” ile ilgili olarak bkz. Kazvini, *Telhis*, s. 153.)

⁴⁶ Ayrıca bkz. “ve eslemtü meâ Süleymân” (Neml, 27/44) “sîn”, lâm” ve mîm” harfleri bir kelime ara ile “eslemtü” ve “Süleymân” kelimelerinde yer almıştır.

⁴⁷ Kur’ân-ı Kerim’de benzer lafızların bir arada ele alınarak incelenmesi için bkz. Melâike, Serrâc Salih, *Delîlü’l-Âyâti Mütüşâbiheti’l-Elfâz fi Kitâbillâhi’l-Azîz*, 4. Baskı, Beyrut-2006.

⁴⁸ Bkz. el-Meczûb, Abdullah et-Tayyib, *el-Murşid ilâ Fehmi’l-Arab ve Sinâatihâ*, Matbaatü Mustafa el-Bâbî el-Halebî ve Evladihi, Mısır-1955, III, 127.

⁴⁹ Eroğlu, Ali, “Kur’ân-ı Kerim’de Fâsıla” Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı 10, Yıl 1991, s. 259.

⁵⁰ Ayrıca bkz. İsrâ, 17/7

Bir söz grubunun ardından bir cümlenin tekrar edilmesi, insana ayrı bir tat verir.⁵¹ Bazı sûrelerde bir ayetin, bir veya birkaç ayetten sonra tekrarlanması (refrain) şeklinde karşılaşılan bu durum Kur'an-ı Kerim'i şiir ve secî'e benzetmeye meyilli batılı müsteşrikleri şaşkırtan hususların başında gelir.⁵²

Misâl 1:

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

Yetmiş sekiz ayeti bulunan Rahman Sûresinde, tam otuz bir kez tekrarlanan bu ayetin de sûreye eşsiz bir armoni ve ritim kazandırdığını düşünmekteyiz.

Misâl 2:

وَيْلٌ لِّمُؤْمِنِيٍّ لِّلْمُكَدِّبِينَ⁵³

Yukarıdaki ayetin yaklaşık bir buçuk sayfalık bir sûre olan Mürselât Sûresi'nde ara ara sekiz kez tekrarlanan bu ayetin⁵⁴ de bir armoni atmosferi hazırladığı kanaatini taşımaktayız.

5. Özgün Okunma Kuralları (Tecvid)

Bir söz aslında ne kadar güzel olursa olsun, gereği gibi okunmayınca güzelliği kalmaz,⁵⁵ orijinalliği bozulur. Sözün güzel söylenmesi ve okunması ise sadece ses güzelliği ile ya da bir enstrümanı gelişmiş güzel kullanmak kabilinden bir musiki işi değildir.

Özellikle belirli bir müzikaliteye sahip Kur'an'ın özgün okunma kuralları vardır. Bu kurallar kutsaldır ve uygulanmaları kaçınılmazdır.⁵⁶ Mahir Kur'an okuyucuları bu matematiksel hassasiyete sahip kurallara uygun tilâvette bulduklarında musiki notalarına ihtiyaç duymazlar.⁵⁷ Bu kurallara riayet edilmemesi, aruz veznine göre yazılmış bir şiirin vezin kurallarına uyulmaması sebebiyle düzensiz ve ahenksiz bir tarzda okunmasına benzer. Dolayısıyla Kur'an'ın, "fonetik ahenk"li metin yapısıyla, okunurken tek bir

⁵¹ Dihlevî, *Fevzü'l-Kebîr*, s. 94.

⁵² Okıç, *Kur'an-ı Kerim'in Üslûb ve Kıraati*, s. 7-8.

⁵³ Diğer birkaç ayet için bkz. Şuara, 26/8, 67, 103, 121, 139, 158, 174, 190; Kamer, 54/15, 17, 22, 32, 40, 51; Vakıa, 56/41-45; Hadîd, 16, 26, 27; Kâfirûn, 109/3, 5.

⁵⁴ Bkz. Mürselat, 77/15, 24, 28, 34, 37, 40, 45, 49.

⁵⁵ Elmalılı, Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dîni Kur'an Dili*, Eser Neşriyat, İstanbul-Tsz., VIII, 5427.

⁵⁶ الأخذ بالتجويد حتم لازم من لم يصحح القرآن آثم
لأنه به الإله أنزلا وهكذا إلينا وصلا

"Kur'an'ı tecvidle okumak farz-ı ayn'dır. Kur'an'ı sahih olmayacak şekilde (tecvidsiz) okuyan günahkârdır. Çünkü Yüce Allah onu tecvidle indirdi. Ve o Kur'an, Allah katından bizlere bu şekilde ulaştı." Bkz. İbn Cezerî, *Neşr*, I, 5-6; Ebû Bekir Ahmed; *Şerhu Tayyibeti'n-Neşr*, Thk. Ali Muhammed ed-Dabbâ', Mektebetu Mustafa el-Bâbî el-Halebî ve Evlâdihi, Mısır-1950 s. 36; Kur'an okuyan kişilerin; tecvid uygulayarak tilâvette bulunmaları, "farz-ı ayn"dir. Bu bilginin teorik olarak bilinmesi ise farz-ı kifâyedir. Yani mükellef olan her Müslüman'ın, Kur'an-ı Kerim'i veya en azından namaz sûrelerini tecvid kurallarına göre okuması farzdır. Ancak harflerin mahreç ve sıfatlarının ve tecvidin sair hükümlerinin, Müslümanların bazıları tarafından bilinmesi, diğerlerinden bu sorumluluğu kaldırır (Bkz. İbn Cezerî, *Neşr*, I, 5, 6. Muhammed Mekkî, *a.g.e.*, s. 7; Ebû Rîme, *a.g.e.*, s. 9; Mollazade, *Mollazade Kur'an-ı Kerim Tecvidi*, s. 5; Kabbânî, *Kifâyetü'l-Müstefid*, s. 14; Gavsânî, s. 11).

⁵⁷ Hamidullah, *Azîz Kur'an*, s. 76.

kuralın ihlal edilmesi, tek kelimenin bir harfinin bile atlanması tilâvetin aksayıp imkânsız hale gelmesine neden olur.⁵⁸

Kur'ân tilâvetinde; sesli harfleri uzatmak (med), harfleri birbirine mezcetmek (idğam), yada ayırmak (izhar), harflerin bazı niteliklerini gizlemek (ihfa), bazen sesi kesmek (sekte), bazen de hem sesi, hem nefesi birlikte kesmek (vakıf) kısacası bütün kuralları yerli yerince ve kendilerine ayrılan miktar ile uygulamak gerekir. Bu kuralların gereği gibi uygulanması notaların musikiye katkısı gibi düşünülebilir. Şimdi bu kuralların uygulanmasına dair iki misal görelim:

Misâl 1:

وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَكُم مِّن نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرٌّ وَمُسْتَوْدَعٌ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ (En'âm, 6/98)

Yukarıdaki ayet-i kerimede mevcut okunma kuralları birçok ahenk unsuru taşımaktadır. Mesela ayet uzun sesli (medd-i munfasıl) bir giriş ile dört elif uzatılarak başlamaktadır. Daha sonra art arda üç idğam ve iki ihfa ile okuyuş sürdürülmektedir. Fer'î medden sonraki bu beş uygulamanın -"müstevede" kelimesinde vakıf yapıldığından bu kelimenin geçiş halinde yapılması söz konusu olan ihfa bu sebeple sayılmamıştır- hepsi birer buçuk elif miktarı tutularak⁵⁹ ayetin okunuşunda dengeli bir ses dağılımı yapılmış olmaktadır. Daha sonra "kad" kelimesindeki "kalkale" ile okuyuşa ton kazandırılmıştır. "Fessalna" kelimesindeki "sad" harfinin idğamlı okunuşu ve bu harfteki "safir" ve "rihvet" gibi okuyuşta sesi belirginleştiren özellikler adeta ayetin vakıf işaretine kadar yer alan ağırlıklı telaffuzunu dengeler yapı göstermektedir. "Âyât" kelimesindeki sesin uzatılmasını zorunlu kılan her iki "tabii med" ve sonrasındaki gunneli idğam hep aynı ayetin dengeli ses dağılımına katkı yapan yapılar olarak dikkatimizi çekmiştir ve ayetin bitimi de başlangıcında yer alan bir diğer fer'î med olan "âriz med" ile gerçekleşmiştir. Dolayısıyla okuyuşa yansıyan ve Kur'ân fonetiğini destekleyen tüm bu yapılar bir armoni ve ahenk oluşturmaktadır.

Misâl 2:

مُذَبِّدِينَ بَيْنَ ذَلِكَ لَأَيُّهُنَّ إِلَى هُوَآءٍ وَأَيُّهُنَّ إِلَى هُوَآءٍ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ سَبِيلًا (Nisâ, 4/143)

Bu ayette görüldüğü gibi bazı ayetler uzun seslilerin (fer'î med) çokluğu ile dikkat çeker. Arap dilinde sözün sesli harflerle (med) tamamlanması da bediyattandır⁶⁰ ve bu durum Kur'ân'ın ayet sonlarında yapılan medd-i arız uygulamalarında sıklıkla görülür.

6. Cümle Bölmeleri /Fasılalar

Kur'ân cümlelerindeki bölmeler / fasılalar da Kur'ân'ın fonetik i'câzının en önemli dinamiklerindedir.⁶¹ Kur'ân ayetlerinin son kelimesine; içinde bulunduğu ayetle müteakip ayeti birbirinden ayırdığı için "fasıla" denir. Kur'ân'daki bu bölmeler şiirdeki kafiye mesabesindedir.⁶²

⁵⁸ Hamidullah, Muhammed, *Kur'ân-ı Kerim Tarihi*, Trc. Salih Tuğ, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul-1993, s. 22.

⁵⁹ Tertil ile okuyuşta gerek idğam-ı misleyn mealğunne, gerek ihfa, gerek idğam-ı mealğunne birer buçuk elif miktarınca tutularak okunur (Bkz. Dağdeviren, Alican, *Kur'ân Okuma Sanatı Tecvid*, 2. Baskı, Işık Akademi Yayınları, İstanbul-2009, s. 97, 99, 109).

⁶⁰ Dihlevî, *Fevzü'l-Kebîr*, s. 96.

Fasılalar, Kur'ân'a özgüdür ve bu bakımdan edebiyattaki seci ve kafiye ile karıştırılmamalıdır. Kur'ân'da asıl olan, kelimeler arasındaki armoni / ahenk ve uyumdur. Fasılalar üstün ahenk, tenasüp ve insicam ile duygulara etki edecek bir atmosfer oluşturarak zihinlerde ve gönüllerde derin tesir bırakır.⁶³

Fasılalar Kur'ân'ın, bir ayetinde yada bir sûresinde değil tamamında görülen fonetik bir özelliktir. Fasıla uyumu için Kur'ân metninde hazif, takdim harf ilavesi, vb. yapılanmalar⁶⁴ Kur'ân'ın bu yaygın kullanımının içinde özel durumlar olarak değerlendirilebilir. Nitekim Kur'ân'da kullanılan fasıla harfleri ve sayıları bu yaygın kullanıma dikkatleri çeker; “nûn” 3152, “mîm” 742, “ra” 710, “dâl” 308, “yâ” 245 (med harfi), “bâ” 221, “lâm” 211, “hê” 129, “yâ” 92, “kaf” 67, “tê” 45, “ayn” 33, “fâ” 21, “cîm” 20, “ta” 19, “zê” 17, “za” 17, “sîn” 14, “sad” 10, “kâf” 9, “sâ”, 6, “hâ” 5, “dad” 4, “şîn” 3, “vâv” 3 “zâl” 2 “ğayn” 1.⁶⁵

Fasıla uyumunun bariz şekilde hissedildiği iki misâl vermek istiyoruz:

Misâl 1:

وَالْبَلِّ إِذَا يُعْشَى ﴿1﴾ وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى ﴿2﴾ وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى ﴿3﴾ إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّى ﴿4﴾ فَمَا مِنْ آعْطَى وَأَنْتَى ﴿5﴾ وَصَدَقَ بِالْحُسْنَى ﴿6﴾ فَسَنِيْسِرُهُ لِّلْبِسْرِ ﴿7﴾ وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى ﴿8﴾ وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى ﴿9﴾ فَسَنِيْسِرُهُ لِّلْعُسْرَى ﴿10﴾ وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى ﴿11﴾ إِنَّ عَلَيْنَا لَلْأُخْرَى وَالْأُولَى ﴿12﴾ وَإِنَّ لَنَا لَلْآخِرَةَ وَالْأُولَى ﴿13﴾ فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّى ﴿14﴾ لَا يَصْلِيْهَا إِلَّا الْأَشْقَى ﴿15﴾ الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّى ﴿16﴾ وَسَيَحْتَبِئْهَا الْأَتْقَى ﴿17﴾ الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى ﴿18﴾ وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَى ﴿19﴾ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَى ﴿20﴾ وَلَسَوْفَ يَرْضَى ﴿21﴾

Leyl Sûresinin tamamında hâkim olan fasıla “elif-i maksure”dir. Bu sûrenin on üçüncü ayetindeki “وَإِنَّ لَنَا” cümlesinin sonunda yer alması gereken “âhîret” kelimesinin sûre genelinde fasıla birliği sağlaması açısından takdimi⁶⁶ fonetik yapılanmanın önemine vurgu yapmaktadır.

Misâl 2:

تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ﴿1﴾ مَا أَغْنَى عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ ﴿2﴾ سَيَصْلَى نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ﴿3﴾ وَأَمْرَأَتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ ﴿4﴾ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِنْ مَسَدٍ ﴿5﴾

⁶¹ Fasıla uyumuna dayandırılan fonetik değişikliklerin Kur'ân'a yakışmadığı kanaatini taşıyanlar da bulunmaktadır. Bu görüşün çağdaş temsilcilerinden olan Âişe b. Şatî “bir ayet veya ifadenin sonunda belli bir kelimenin kullanımına sebep olan fasıla değil de, her zaman kelimenin anlamıdır.” der ve bu tezine örnek olarak da Duhâ Sûresi'nin son üç ayeti olan “tekher” / “tenher” / “haddis” kelimelerini örnek verir. Kelimeler arasında uyum zorunluluğu bulunması halinde “hadis” yerine kafiye uyumu sağlayacak “habbir” kelimesinin gelmesi gerektiğini savunur. (Abdurrahman binti'ş-Şatî', Âişe, *et-Tefsîru'l-Beyânî li'l-Kur'âni'l-Kerîm*, Dâru'l-Meârif, Mısır-1962, I, 24-25). Hâlbuki Kur'ân “habbera” fiilinin kullanımına zaten hiç yer vermemiştir. Ayrıca “habbir” fiili “tekher” ve “tenher” kelimeleri ile de mükemmel bir kafiye oluşturmaz (J.J.G., Jansen, *Kur'ân'a Bilimsel-Filolojik-Pratik Yaklaşımlar (The Interpretation of the Qur'an in Modern Egypt)*, Trc. Halilrahman Açar, Fecr Yayınevi, 1. Baskı, Ankara-1993, s.137.)

⁶² Suyûtî, *Mu'terekü'l-Akrân*, I, 27, 31; Hasnâvî, *Fâsıla*, s. 25; Okıç, *Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kıraati*, s. 6.

⁶³ Çetin, Abdurrahman; Topuzoğlu, Tevfik Rüşdü, “Fasıla”, *DİA*, İstanbul, 1995, XXII, S. 209.

⁶⁴ Fasıla uyumu amacı ile yapılan uygulamalarla ilgili geniş bilgi için bkz. Bostancı, Ahmet, *Kur'ân-ı Kerim'de Fâsıla Uyumu: Arap Dili Kaideleri Açısından Bir İnceleme*, İslâmî İlimler Dergisi, Yıl 2, Sayı 1, Bahar 2007, s. 87-118.

⁶⁵ Hasnâvî, *Fâsıla*, s. 313.

⁶⁶ Okıç, *Kur'ân-ı Kerim'in Üslûb ve Kıraati*, s. 14.

Kur'ân fonetiğinin o etkileyici atmosferini -hepsinin mekânı cennet olsun- Mustafa İsmail,⁶⁷ Sıddık Minşâvî,⁶⁸ Halil Husari, Kâmil Yusuf,⁶⁹ Abdurrahman Gürses⁷⁰ ve İsmail Biçer⁷¹ gibi "kurrâ"nın tertil tilâvetlerinde yaşamak mümkündür.

Sonuç

Kur'ân, hiçbir kitaba nasip olmayan bir tarzda on dört asırdan daha fazla bir süredir; gerek kelime yapısı, gerek imlası, gerek fonetiğiyle hiçbir değişikliğe uğramayan tek kitaptır.

Kur'ân'ın, estetik güzelliği ve ses tonundaki ahenginin zevkine erenler, bu Rabbanî ve eşsiz fonetik yapı karşısında bir insanın ifade sanatında bu kadar üstün bir ahenge ulaşamayacağını kavrayabilirler. Kur'ân'ın, seslerle örülü bu mimarisi çok güçlü bir iç ahenge sahiptir. Onun eşsiz fonetiğe sahip bu yapısı; kalpler üzerinde öyle hayret verici bir etkiye sahiptir ki, Arapça'dan tek harf dahi bilmeyenlere bile büyük etkiler yapar.

Anlam dokusuyla akla, mantığa hitap eden ilahi kitabın, müzikaliteye sahip sözsel yapısıyla ruhlara etki etmesi onun i'câz yönlerindedir. Kur'ân'ın fonetik i'câzına yönelik iç dinamiklerine dair kanaatlerimiz şu şekildedir:

Harf yapısı: Kur'ân harfleri, gerek yapısal, gerek niteliksel özelliğiyle son derece zengin ve renkli bir fonetiğe sahiptir.

Vokal uyumu: Tamamı sessiz olan Kur'ân harfleri, üstün, esre ve ötre denilen üç vokal ile seslendirilmektedir. Arap dil geleneğinde aynı vokallerin art arda sıralanması ses uyumu açısından önemli bir ölçüt olarak nitelendirilmektedir.

Ayetlerin içsel musikiyi yansıtmak üzere yapılanması: Ayetleri oluşturan kelimelerin dizilimi, fonetik bir ahenk verir. Bu bazen aynı kökten kelimelerin art arda kullanımı ile bazen aynı kelimelerin tekrarı ile olur.

⁶⁷ Mustafa İsmail (Mısır, 1905/1978): Tilâvet tarzı, Kur'ân'a yakışan ve ekol niteliği taşıyan nağmeleri ve sese verdiği motifleri unutulmazdır. Tilâvet ettiği âyetlerin mânâlarına uygun icrâ ise onun tilâvetini farklılaştıran nitelikler arasındadır.

⁶⁸ Muhammed Sıddık Minşâvî (Mısır, 1920/1969): Onun tilâvetinde gerek güçlü ve güzel sesi, gerekse muhteşem ve hüznü dolu okuyuşu dikkati çeker. Sahip olduğu güçlü ses, perdeler hâkimiyet özelliğiyle birleşince okuyuşu son derece etkili bir boyuta ulaşmıştır. Kur'ân tilâvetinde pes ve tiz perdeleri bir sistem dâhilinde ve son derece iyi kullanmıştır. Ne kadar uzun okusa da okuyuşunda monotonluk hissedilmemiştir. Okuması kalplerde derin izler bırakan Minşâvî "Bediülkurrâ" (eşsiz okuyucu) olarak hatırlanacaktır.

⁶⁹ Kâmil Yusuf el Behtîmî, (Mısır, 1922/1969): Özel okuyuş tavrı, farklı ses rengi, abartısız gırtlak nağmeleri ve tiz perdelerdeki hâkimiyeti ile tanınmış Mısır'ın önemli okuyucularındandır.

⁷⁰ Abdurrahman Gürses (Türkiye/Sakarya, 1907/1999): 20. yüzyıl Türkiyesinde, Kur'ân tilâvetinin ekol şahsiyetlerindedir. Kıraat ilmine vukufiyeti ve Kur'ân'a yakışır özel tilâvet tavrı onu mümtaz kılmıştır. Ses ve makamı değil, harfleri ve okunma kurallarını ön planda tutan okuyuş tarzı, özgün nağmeleri, coşturan tiz perdeleri, okuyucuya hitap eder tarzda duruşu unutulmaz özellikleri arasındadır.

⁷¹ İsmail Biçer (Türkiye/Bolu, 1947/1998): Tüm dünyada tilâveti hayranlıkla dinlenen ve "Kur'ân okumak için yaratılmış" sözlerine mazhar olacak kadar okuyuşu genel kabul ve beğeni gören özel bir "kâri" idi. Özel bir ses rengine ve yapısına sahip olmasına rağmen, sesini ancak okuma kurallarının izin verdiği ölçüde kullanmıştır. Gerek pes, gerek tiz perdelerdeki ses hâkimiyeti ve icrası, nefesini kullanması ve kontrollü okuyuşunun arka planında hep dikkat çekmiştir.

Özgün okunma kuralları (tecvid): Bir söz aslında ne kadar güzel olursa olsun gereği gibi okunmayınca güzelliği kalmaz, orijinalliği bozulur. Özellikle belirli bir müzikaliteye sahip Kur'ân'ın, özgün okunma kuralları vardır. Bu kurallara riayet edilmemesi; aruz veznine göre yazılmış bir şiirin vezin kurallarına uyulmaması sebebiyle düzensiz ve ahenksiz bir tarzda okunmasına benzer.

Cümle bölmeleri /fasılalar; Kur'ân cümlelerindeki bölmeler de Kur'ân'ın fonetik i'câzının en önemli dinamiklerindedir. Kur'ân'daki bu bölmeler şiirdeki kafiye mesabesindedir. Fasılalar Kur'ân'a özgüdür ve bunlardan maksat, söz bölümleri arasındaki armoni / ahenk ve uyumdur. Fasılaların meydana getirdiği üstün ahenk, tenasüb/insicam duygulara etki edecek bir atmosfer oluşturarak zihinlerde ve gönüllerde derin bir tesir bırakır.